

Posudek školitele na disertační práci „Prožívání psychoterapeutů v průběhu psychoterapeutického sezení s depresivním klientem: zakotvená teorie“ autora MUDr. Jana Roubala

Hlavní téma disertační práce je zaměřeno na výzkum zohledňující intersubjektívni vztahy v rámci psychoterapeutického procesu s depresivními klienty a pacienty, mezi nimiž je kladen důraz na některé charakteristické změny, které vedou k typickým následkům v prožívání vlastních pocitových a emočních stavů ze strany terapeuta. Ve srovnání s většinou dosavadních studií zabývajících se psychoterapeutickým procesem, je v této práci kladen důraz na prožívání psychoterapeuta při jeho setkání s depresivním klientem, které vede ze strany terapeuta ke spoluprožívání deprese. Prostřednictvím poměrně nové a zajímavé metodiky výzkumu založené na výpovědích o subjektivních prožitcích psychoterapeutů a jejich osobních postojích, je obsahem práce kvalitativní srovnání výpovědí terapeutů, které na tomto vzorku v souladu s jinými stávajícími daty ukazuje, že setkání s depresivním klientem má na straně terapeuta téměř typicky za následek obrannou reakci a pocit vlastního ohrožení jako odpovědi na osobně prožívaný pocit ztráty smyslu a bezmoci. Tento subjektivní prožitek pak vede k odvratu od klienta, pochybnostem o sobě samém a dalším projevům, které jsou-li zvládnuty, vedou pak opět k příklonu ke klientovi na reflektující úrovni sdílení, který je v terminologii této teorie označován jako „pohyb na hraně“ mezi terapeutovým vlastním světem subjektivní zkušenosti a spoluprožívanou bezmocí a depresí.

Zajímavým a hlavním nálezem disertační práce je tento „oscilační pohyb“ příklonu a odvratu od klienta, který statisticky vzato vykazuje pravděpodobně typickou zákonitost. Tento výsledek je s použitím kvalitativní „zakotvené teorie“ ve světové literatuře originální a byl přijat k publikaci v předním světovém odborném časopise zaměřeném na psychoterapeutický výzkum „Psychotherapy Research“.

Sama metodologie je velmi zajímavá a jak autor zmiňuje v závěru své práce, její rozšíření prostřednictvím obvykle používaných metod psychologických testů by mohlo dále otevřít nové pohledy a poznatky v této oblasti. Co je pozoruhodné na této metodologii je akcent na subjektivitu pozorování, která se prostřednictvím „senzitivizace“ stává připravenou k určitému typu pozorování a získávání dat, kde je implicitně stanoveno, že způsob pozorování ovlivňuje získaná data, a i když tato data nejsou výtvorem pozorovatele, jsou způsobem pozorování do značné míry ovlivněna. Tento přístup k získávání dat není v biologických a lékařských vědách obvyklý, i když je součástí některých věd fyzikálních, kde způsob realizace experimentu vymezuje charakter získaných dat. V tomto kontextu i psychologické vědy velmi často zahrnují přítomnost pozorovatele jako nezbytnou podmínku měření a pozorování, v němž nelze získat zcela „objektivní výsledky“, byť tímto faktem není ovlivněna základní podmínka reprodukovatelnosti empirických pozorování.

V tomto ohledu se také odlišuje metoda formulací a realizace získávání dat v této práci, při níž z perspektivy „první osoby“ autor také referuje o svých subjektivních pocitech a postojích, které tak tvoří část popisu empirického procesu získávání dat.

V celkovém ohledu jsou výsledky této disertační práce velmi zajímavé a závažné, zejména proto, že depresivní porucha je epidemiologicky jedním z nejzávažnějších onemocnění, které má také velmi mnoho ekonomických důsledků, kdy je velké množství finančních prostředků investováno do stávajících léčebných programů a mnoho lidí postižených depresí je dlouhodobě vyřazeno z produktivního života a práce.

V tomto ohledu tato disertační práce upozorňuje na nesmírně závažné téma, že ač biologická léčba deprese má svojí významnou úlohu, jejím ne menším podílem je léčba psychologická, jejímž hlavním momentem je subjektivní smysluplnost prožívání. Deprese a bezmocnost jako ztráta smyslu je prožívána nejen klientem či pacientem, ale spoluprožívá ji i zdravý psychiatr či psycholog, který se s depresivním člověkem setkává. Tato skutečnost

ukazuje na to, že subjektivní problémy, které k depresi patří, nejsou pouhým produktem neurobiologických procesů nemocného mozku, protože i „zdravý mozek“ psychoterapeuta je jimi závažnou měrou zasažen a spoluprožívá ztrátu smyslu a pocit bezmoci, jako by byla jeho vlastním subjektivním prožitkem vztahování se ke světu. To je skutečnost, která byt' je dobře známá např. z psychodynamické teorie přenosu, je ve stávajícím vzdělávacím systému psychiatrů a psychologů přítomna jen velmi málo, byt' z hlediska psychoterapeutických výcviků je dlouhodobě zohledněna v podobě supervizi.

Z těchto důvodů zmíněná disertační práce představuje velmi hodnotný příspěvek k poznání, jehož další rozvoj může významnou měrou ovlivnit možnosti terapie, ale i vlastní schopnost zvládat nároky psychoterapeutické práce.

Jako celek je práce hodnotným vědeckým dílem, které je plně adekvátní a relevantní vzhledem k požadavkům kladeným na dosažení hodnosti PhD a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 31.8. 2014

Petr Bob, PhD